

Rapport 2011:65

Markarbeten vid Norra Åsums kyrka

Arkeologisk förundersökning 2011

Christer Carlsson

Rapport 2011:56

Markarbeten vid Norra Åsums kyrka

Arkeologisk förundersökning 2011

Christer Carlsson

Fornlämningsnr: 236
Norra Åsum 2:6
Kristianstad socken
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2011 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2011:65

Omslag: Norra Åsums kyrka. Foto: Christer Carlsson

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund	5
Historik och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Slutsatser och rekommendationer	9
Referenser	10
Administrativa uppgifter	11
Administrativa uppgifter	12
Bilagor Bilaga 1	13

Fig. 1. Norra Åsum i Kristianstads kommun, Skåne

Fig. 2. Förundersökningsschaktet vid Norra Åsums kyrka.

Sammanfattning

Sydsvensk Arkeologi AB har utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Norra Åsum 2:6 i Kristianstad kommun, Skåne län. Undersökningen föranleddes av C4 Tekniks planer på en utbyggnad av fjärrvärmenätet i Norra Åsum och kyrkoförvaltningens beslut att ansluta ortens kyrka till det nya ledningsnätet. Vid arbetena påträffade fundamentet till kyrkans vapenhus från tidigt 1800-tal, men inga gravar eller andra lämningar av arkeologiskt intresse kom att beröras av ingreppen.

Inledning

Sydsvensk Arkeologi AB utförde den 30 november 2011 en schaktningsövervakning i form av en arkeologisk förundersökning vid Norra Åsums kyrka i byn Norra Åsum, strax sydväst om Kristianstad (Fig. 1-2). Arbetet bestod främst av att övervaka schaktningarna för den nya fjärrvärmeledningen inne på kyrkogården. Inne i kyrkan gjordes även viss dokumentation i samband med ledningsdragningarna för det nya värmesystemet.

Bakgrund

Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av att C4 Teknik bygger ut sitt fjärrvärmenät i Norra Åsum. I samband med detta drogs en fjärrvärmeledning fram till byns kyrka efter ett önskemål från Kristianstads kyrkliga samfällighet. Kyrkan och kyrkogården ligger inom fornlämningsområdet Kristianstad RAÄ 26, vilket utgörs av Norra Åsums gamla bytomt. Av denna anledning lämnade både C4 Teknik och samfälligheten in varsin ansökan om tillstånd för ingreppen till länsstyrelsen i Skåne län. Beslut i ärendet fattades dels i september 2011 (431-16456-11), dels i november 2011 (431-18499-11). Undersökningen utfördes i form av en schaktningsövervakning dels den 21 oktober (Inne i kyrkan) och dels den 30 november (Ute på kyrkogården) 2011.

Historik och fornlämningsmiljö

De registrerade fornlämningarna kring Norra Åsum utgörs av ett variationsrikt bestånd av boplatser, gravar, historiska by- och gårdstomter och en tidigmedeltida kyrkogård. Kronologiskt sett finns hela tidsperioden från tidigneolitikum till historisk tid representerat i fornlämningsbeståndet. Detta tyder på att området tidigt varit attraktivt för bosättning. Sannolikt gav de lättarbetade sandjordarna och de näringsrika sankängarna redan tidigt goda förutsättningar för åkerbruk och boskapsskötsel.

Det aktuella exploateringsområdet vid Norra Åsums kyrka ingår i fornlämningen Kristianstad RAÄ 236, en större yta som omfat-

tar Norra Åsums äldre bytomt. Byn Norra Åsum omtalas i de bevarade skriftliga källorna för första gången år 1289 och inom fornlämningsområdet kan det finnas lämningar i form av medeltida och/eller förhistoriska kulturlager och bosättningar.

Det har utförts ett flertal arkeologiska undersökningar och andra antikvariskt relevanta iakttagelser inom den gamla Norra Åsum socken (socknen ingår sedan mitten av 1900-talet administrativt i Kristianstad).

Kyrkan i Norra Åsum är en av Skånes mest intressanta kyrkobyggnader. I anslutning till kyrkan finns en bevarad runsten vilken omtalar den danske biskopen Absalon. Vi vet att Absalon var en mäktig man, som under 1100-talet hade starka intressen i västra Skåne. Om Absalon var en av bygherrarna bakom kyrkan kan dess tillkomsttid dateras till perioden mellan 1178 och 1201, en tid av 23 år då han innehade biskopsämbetet. Ifall Absalon var inblandad i kyrkobygget visar detta på Norra Åsums stora ekonomiska och politiska betydelse vid denna tid.

Kyrkan har ett rektangulärt långhus, ett något lägre och smalare kor samt en halvrund absid i öster. Det mäktiga västtornet är ett av Skånes högsta medeltida kyrkotorn. Kyrkan har tidigare haft ingångar i norr och söder, men då ett nytt vapenhus uppfördes väster om tornet på 1800-talet togs en ny ingång till kyrkorummet upp genom tornets tjocka västvägg. Kyrkans nuvarande valv tillkom under 1400-talet. Inne i kyrkan finns ännu den ursprungliga romanska dopfunten bevarad (Herrlin m. fl. 1947).

Vid en restaurering av kyrkan år 1971 utfördes en arkeologisk undersökning inne i själva kyrkan. Vid undersökningen påträffades ett flertal lösfynd i form av ca 150 mynt, varav hälften var medeltida. Silverbrakteater och så kallade Borgarkrigsmynt var rikligt förekommande. Andra fynd var medeltida fönsterglas, bokspännen, pärlor, medeltida tegel, fragment av kritpipor samt keramik. En oskadad gravsten av kalksten med spår av inskriptioner hittades även i det nya vapenhuset (Lindhagen 1972).

Undersökningsresultat

Den arkeologiska förundersökningen var tvådelad: Dels genomfördes en schaktningsövervakning ute på själva kyrkogården när det schakt grävdes som skulle innehålla fjärrvärmeledningen, dels var undertecknad närvarande då delar av golvet lyftes upp i syfte att bereda plats för nya ledningar inne i kyrkan.

Den arkeologiska förundersökningen visade att inga lämningar av arkeologiskt intresse förekom i det ca 0,8 m djupa schaktet ute på kyrkogården. Eventuella bevarade gravar ligger sannolikt betydligt djupare ned i marken. Invid vapenhusets nordvägg

påträffades dock det kraftiga gråstensfundament varpå vapenhusets väggar vilar. Detta fundament härstammar liksom själva vapenhuset från början av 1800-talet. Fundamentet utgjordes av ca 0,4- 1 m stora gråstenar, vilka murats samman med ett gulaktigt och något smuligt kalkbruk. Såväl fundamentet som schaktet ute på kyrkogården mättes upp och dokumenterades genom en rad fotografier. Även det delvis upprivna golvet inne i kyrkan mättes upp och dokumenterades, men då detta golv lades in så pass sent som under 1970-talet påträffades inga lämningar av arkeologiskt intresse (Fig. 3-5).

Fig. 3. Fjärrvärmeschaktet invid vapenhusets nordvägg. I schaktet syns fundamentet till det på 1800-talet tillbyggda vapenhuset. Foto Christer Carlsson.

Fig. 4. Fjärrvärmeschaktet sett mot söder. Inga lämningar av arkeologiskt intresse påträffades i det ca 0,8 m djupa schaktet. Foto Christer Carlsson.

Fig. 5. Den uppbyggda rännan i kyrkgolvet var endast ca 0,2 m djup och innehöll inga synliga äldre golvnivåer eller andra lämningar av arkeologiskt intresse. Foto Christer Carlsson.

Slutsatser och rekommendationer

Under den arkeologiska förundersökningen vid Norra Åsums kyrka framkom inga lämningar av arkeologiskt intresse. Undersökningen var därför av förhållandevis begränsad vetenskaplig betydelse. Det grunda schaktet ute på kyrkogården innehöll inga bevarade gravar eller tidigare okända byggnadsrester. Den enda egentliga lämning som påträffades var det breda gråstensfundamentet till kyrkans vapenhus. Inte heller inne i själva kyrkan påträffades några arkeologiska lämningar eller äldre golvnivåer. Kulturlandskapet runt Norra Åsum innehåller dock ett stort antal registrerade fornlämningar från skilda tidsepoker och området är därför av arkeologiskt intresse. Det är därför av stor vikt att framtida ingrepp i närområdet sker i närvaro av antikvarisk personal.

Referenser

Lindhagen, M, 1972. *Absalons kyrkobygge i Norra Åsum*. Särtryck ur Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1972. Kristianstad.

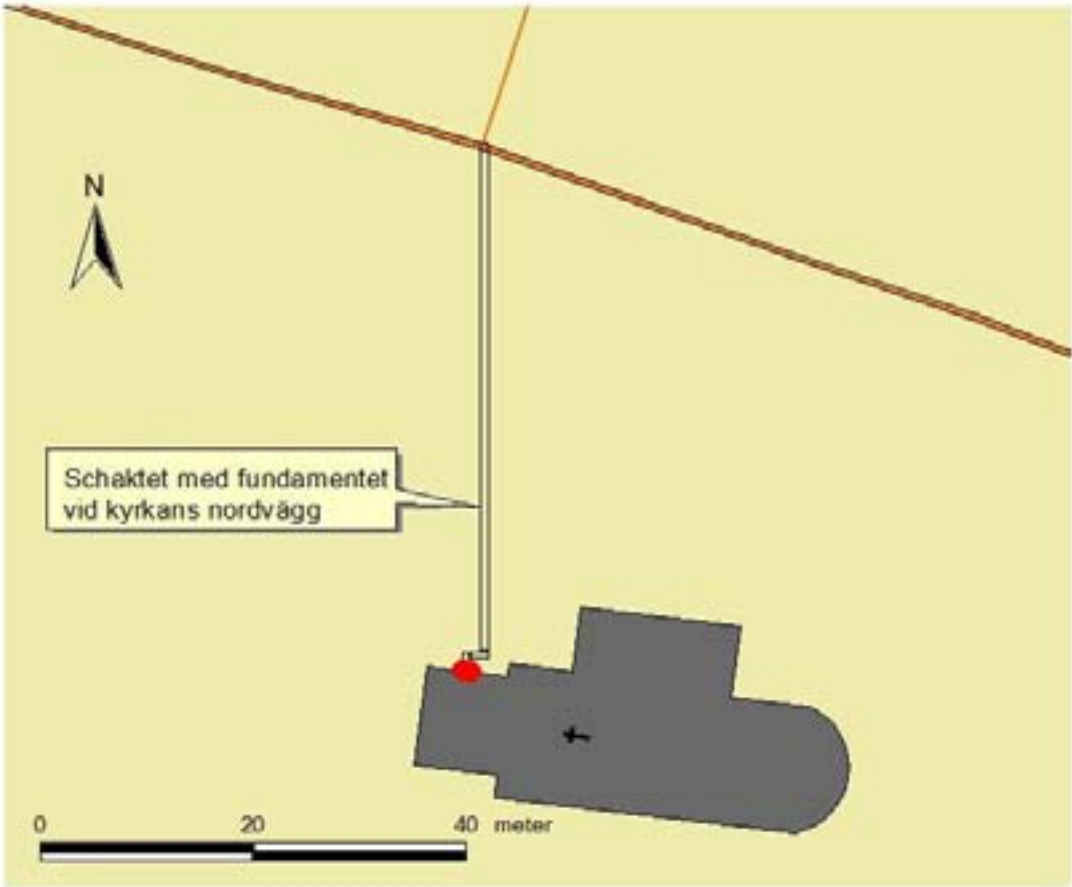
Lunds stift i ord och bild. Red. Herrlin, G., Forkman, G., Lindquist, D., Olsson, B. och Anshelm, G. Stockholm 1947.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	110103
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-18499-11
Datum för beslut:	2011-11-15
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Kristianstad
Fastighet:	Norra Åsum 2:6
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3D1j
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gon väst
X koordinat:	6,208,035,46
Y koordinat:	1,396,775,61
Höjdsystem:	RH 70
M ö.h.	9 m.ö.h
Fältarbetstid:	30 november 2011
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	8
Antal maskintimmar :	8
Exploateringsyta:	50 m ²
Undersökt yta:	50 m ²
Platschef:	Christer Carlsson
Personal:	Christer Carlsson
Uppdragsgivare:	C4 Energi AB
Tidigare undersökningar:	
Dokumentationsmaterial:	Ritningar och foton, Regionmuseet i Kristianstad
Kostnader:	13 200 SEK

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	110083
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-16456-11, 433-1009-11
Datum för beslut:	2011-09-07
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Kristianstad
Fastighet:	Norra Åsum 2:6
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3D1j
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gon väst
X koordinat:	6,208,035,46
Y koordinat:	1,396,775,61
Höjdsystem:	RH 70
M ö.h.	9 m.ö.h
Fältarbetstid:	21 oktober 2011
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	5
Antal maskintimmar :	0
Exploateringsyta:	30 m ²
Undersökt yta:	30 m ²
Platschef:	Christer Carlsson
Personal:	Christer Carlsson
Uppdragsgivare:	Kristianstad kyrkliga samfällighet
Tidigare undersökningar:	
Dokumentationsmaterial:	Ritningar och foton, Regionmuseet i Kristianstad
Kostnader:	2 800 SEK

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2011

1. Södervidinge kyrkogård - Södervidinge sn, FU 2010, Bertil Helgesson
2. Nytt golv i Östraby kyrka, Östrabys sn, FU 2011, Jan Kockum
3. Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
4. Balsby 23:1 & 29:2, Nosaby sn, FU 2010, Anders Edring
5. Fjärrvärme i Östra Tommarp - Östra Tommarp sn, FU 2010, Lars Jönsson
6. Fjärrvärme genom Härlövs by, Kristianstad, FU 2010, Jan Kockum
7. Svedala kyrka, Svedala sn, FU 2010, Lars Jönsson
8. Näsbyholm sätesgård, Gärdslövs sn, FU 2010, Lars Salminen
9. Ny gatubrunn i Valdemars väg i Vä, Vä sn, FU 2011, Jan Kockum
10. Fjärestads kyrka, Fjärestad sn, FU 2011, Tony Björk
11. Gustav Adolfs Torg, Malmö. FU 2010, Joakim Frejd
12. Järnvägen 1:1, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
13. Kv Minerva 24 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2011, Jan Kockum
14. Cementen 13, Malmö, AU 2011, Per Sarnäs
15. Bältinge bytomt, Skarhult 13:36, FU 2010, Lars Salminen
16. Falsterbo 9:97 – ett stenkast ifrån borgen, FU 2010, Lars Salminen
17. Kvarnby utbyggnadsområde, Malmö, FU 2010, Per Sarnäs
18. Stora Uppåkra 2:76 m.fl., FU 2011, Joakim Frejd
19. Färlöv 19:3, Färlövs socken, Kristianstads kommun, AU 2011, Joakim Frejd
20. VA inom Bollerups säteri, Bollerups socken, Tomelilla kommun, FU 2011, Lars Jönsson
21. Södervidinge 28:1 – Kyrkogården, Södervidinge sn, Kävlinge kommun, FU 2011, Lars Salminen
22. Råbelöv 26:5, Fjälkestads sn, FU 2011, Jan Kockum
23. Citadellstaden 2:1, Landskrona, FU 2011, Lars Jönsson
24. Innerstaden 1:14 och 1:152, Malmö, FU 2011, Joakim Frejd
25. Hammarlövs bytomt, Hammarlövs sn, FU 2010, Per Sarnäs
26. Kristian IV 10 i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
27. Skurups bytomt, Skurups kommun, FU 2001, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
28. Norra Vallvägen i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
29. Östra Storgatan i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
30. VA-ledningar inom Östra Asmundtorps bytomt, Trollenäs sn, Eslövs kn, FU 2002–2003, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
31. Residenset 1, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2010–2011, Per Sarnäs
32. Sutaren Mindre 6, fornlämning 17, Vellinge sn, Vellinge kn, FU 2011, Per Sarnäs
33. Limhamn 151:461, Hyllie sn, AU 2011, Jan Kockum
34. Åhus 30:1 m fl, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
35. Rinkaby S:3 m fl, Rinkaby sn, FU 2011, Jan Kockum
36. Hjulhamngatan, fornlämning 20, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
37. Vadensjö bytomt, RAÄ 27, Vadensjö sn, Landskrona kn. FU 2003, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
38. Fjärestads kyrkogård, Fjärestads sn, FU 2011, Jan Kockum
39. Kv Kabbalöken 26 i Åhus, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
40. Kv Slussen 1 i Malmö, Malmö, FU 2011, Jan Kockum
41. Husie 172:123, Husie sn, FU 2011, Kristian Brink
42. Övra Glumslöv 11:8 och 11:12, Glumslövs sn, FU 2001, Christer Carlsson
43. Tillgänglighetsanpassning av ingången till Bårslövs kyrka, Bårslövs sn, FU 2011, Christer Carlsson
44. Veberöds kyrka, Veberöds sn, FU 2010–11, Jan Kockum & Joakim Frejd
45. Sjögatan och Månsgatan i Åhus, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
46. Arilds kapell, Brunnby sn, FU 2007-2008, Lars Salminen & Ingrid Gustin
47. Hallaröds kyrka, Hallaröd sn, FU 2011, Ingrid Gustin
48. Norra Vrams kyrka, Norra Vrams sn, FU 2004, Lars Salminen & Ingrid Gustin
49. Vintrie 24:42, Bunkeflo sn, Malmö kn, FU 2010, Per Sarnäs
50. Dränering av Hammarlunda kyrka, Hammarlunda sn, FU 2011, Thomas Linderöth
51. St Petri kyrka, Malmö, FU 2011, Ingrid Gustin
52. Markarbeten vid Vä kyrka, Vä socken, FU 2011, Christer Carlsson
53. Lövestad 57:1, fornlämning 92, Lövestads sn, Sjöbo kn, FU 2011, Per Sarnäs
54. Trådbussar i Landskrona stad, Landskrona stad, FU 2003, Jan Kockum & Lars Salminen

55. Citadellstaden 2:1, Landskrona. FU 2010-2011, Lars Salminen & Jan Kockum
56. Förhistorisk boplats vid Öllsjö 59:2, Skepparslövs socken, FU 2011, Christer Carlsson
57. Sankt Gertrud 4, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2011, Ingrid Gustin
58. Stora Hammar,
59. Innerstaden 1:14 – Lilla Torg och Gustav Adolfs Torg, fornlämning nr 20 i Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Joakim Frejd
60. Kristianstad 4:4 och 4:11 vid Östra Centrum, Kristianstad stad, FU 2011, Christer Carlsson
61. Innerstaden 1:14, Skomakaregatan, fornlämning nr 20, i Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
62. Hamnen 21:147 och Innerstaden 1:14, fornlämning Malmö 20, Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
63. St Nicolai kyrka, fornlämning 19 i Trelleborgs stad, Trelleborgs kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
64. Barsebäck 77:1 m fl, fornlämning nr 35 i Barsebäcks socken, Kävlinge kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
65. Markarbeten vid Norra Åsums kyrka, Kristianstad socken, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson

